

ביאורים

שלוש המצוות אינם מתארות רק שלושה סוגים של עולמות אלא גם מתארות את תהליך בריאת העולם. השלב הראשון הוא הבריאה של כל הנבראים. כל העולמות כולם נבראו מאת ה' באופן ישיר. המלאכים, גלגלי השמים וכל החי והצומח בעולמנו נבראו בששת ימי בראשית על ידי הבורא בעצמו. כנגד שלב זה של הבריאה ניתנה מצוות הביכורים. במצווה זו לוקח האדם פרי, בעודו על העץ, ומסמנו על מנת להביאו לירושלים. במצווה זו מודגשת מאוד האמירה שה' נתן לנו את הביכורים. חלק מההודאה שמביא הביכורים אומר הוא: 'אשר נתת לי ה'. הקב"ה עשה את הכל וממה שהוא ברא אני מביא לו חלק. זוהי מצווה שנעשית על פרי שהושלם ללא כל מעורבות אנושית.

השלב הבא של הבריאה הוא סידור הנבראים. השימוש בהם לפי צורכו של הנברא. החיטה כשהיא לעצמה, כמו שבראה הקב"ה, איננה מספקת והאדם אינו יכול לעשות איתה משהו. על מנת להשתמש בה יש צורך לאסוף את כל השיבולים, למרחה את הכרי, לסלק את הפסולת. זוהי פעולתו של האדם. הוא אוסף כמות גדולה של שיבולים ומסדרן כדי שיוכל להשתמש בהם. השיבולים עדיין נשארו בצורתן המקורית אך ישנה התערבות מצומצמת של האדם בליקוט ובסידור. ישנם דברים רבים בעולם שהאדם אינו מסתפק בבריאה כמות שהיא אלא שותף ברמה מסוימת על מנת להשתמש במשאבי הטבע. האדם בונה סכרים כדי לאגור מים, חוצב מההרים אבנים שישמשוהו לבניין ועוד. כנגד שלב זה של הבריאה ניתנה מצוות המעשר. לאחר שאספנו את השיבולים אנו מפרישים מעשר ואומרים שגם השלב הזה קשור לריבונו של עולם.

השלב המורכב ביותר בבריאה הוא השלב השלישי. זהו השלב שבו האדם לוקח את חומרי הגלם שקיימים במציאות ומעבד אותם. לאחר תהליך העיבוד, החומר הגולמי אינו ניכר. נוצר כאן משהו חדש שכלל אינו דומה למוצרי היסוד. כל העולם המודרני שבו אנו חיים מורכב מיצירות אנושיות מעין אלו. למשל, חומרי הפלסטיק למיניהם בנויים מהרכבות אנושיות שונות. כנגד השלב הזה ניתנה מצוות חלה. זוהי מצווה שנעשית במעורבות מלאה של האדם. החיטים שבראם הבורא כבר אינם עוד. האדם ברר אותם, טחן ועירבב במים. מול עינינו נוצרת יצירה חדשה שכל כולה נעשתה על ידי האדם ובשבילו, שהרי רק בשלב הזה יכול האדם ליהנות מהחיטה ולהזין את עצמו. בשלב זה של הבריאה נוצרים דברים הנראים רחוקים מרצון ה'. המציאות שאותה ברא הקב"ה, האנושות, עומדת על רגליה, יוצרת ופועלת בכוחות עצמה מרצונה החופשי. אפשר לחשוב שהיצירות האנושיות סותרות את כוונת הבורא. מלמדת אותנו מצוות חלה שאין הדבר כן. השותפות של האדם בבריאה איננה סותרת את רצון ה'. אלא היא המשך רצון ה'. הבורא ממשיך לברוא דרך המורכבות והעשייה האנושית. את זה אמנם קשה יותר לראות אך גם את הכוח ליצור ולייצר דברים חדשים חקק הבורא בבריאה. לכן את מצוות הפרשת חלה נצטוו מיד בכניסתם לארץ ישראל. עם ישראל מגלה לעולם כולו שגם העשייה האנושית, שמתגלה במיוחד בכניסה לארץ, היא לאור ה' ובהתאם לרצונו.

הרחבות

• בחירה חופשית וישרה

שְׁהִבְרִיאָה הוא מצד הראשית בלבד. "אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חֲשֹׁבוֹנוֹת רבים" [קהלת ז, כט]. את האדם הראשון יצר הקב"ה באופן ישיר, בחירה וחופש היו מונחים וטבועים בו כפי שהם עד היום טבועים גם בנו, ממשיכי דרכו. לעומת זאת, על יתר הבריאה אומר הירושלמי כי "אין מרובע בבריות" [נדרים ג:ג] וכל הצורות בעלות הקווים והזוויות הישרות, כעין מרובעים שאנו רואים, הם מעשה ידי אדם. במערכות טבע שונות יש יותר צורות עגולות מאשר ישירות, כמו מערכות הכוכבים, דחיסות חומרים בפיזיקה ועוד תחומים נוספים. הרב קוק מסביר שהצורות הישרות המצויות בפניו של האדם, למשל באוזן, בחוטם ובפה, מבטאות את יכולתו לבחור באופן חופשי, בלא נטייה לצד מסוים, בישרות [אורות הקודש ג יט]. צורות אלו מעידות על הרצון החופשי המוחלט שמאיר באדם. הטבע, בניגוד לאדם, מקובע בחוקי ברזל איתנים, בחוקים של סיבה ותוצאה מכאניים. תכונה זו, של יושר ובחירה חופשית המצויה באדם, מובנת לאור ביטוי של המהר"ל בפרקנו "אדם הראשון חלה טהורה היה", כלומר מבריאתו היה האדם נקי מנטיות ונגיעות חיצוניות וכל בחירתו נבעה מתוך עצמיותו.

אָמְנָם אֱלוֹ ג' מְצוּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת: (תְּרוּמָה) {חֻלָּה} מְעֶשֶׂר וּבִכּוּרִים יֵשׁ עוֹד בְּעֵינֵינוּ, בְּסוּדָם הַמְּפֹלָא וְהַנְּעֹלָם, דְּבָרִים מְפֹלְאִים. וְזֶה, כִּי מְצוּהָ רֵאשׁוֹנָה, וְהִיא מְצוּוֹת בְּכוּרִים, בָּאָה אֶל הַתְּחִלַּת יְצִיאַת הַנְּבְרָא לַפְּעַל מִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא פּוֹעֵל אוֹתוֹ. שֶׁהֲרִי הַבְּכוּרִים הֵם כְּאֲשֶׁר נִמְצָא הַפְּרִי הָרֵאשׁוֹן, וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֶצֶל בְּכוּרִים (דְּבָרִים כו, א): רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, וְעוֹד אָמַר (שם ט): רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתְּ לִי ה'. אָמְנָם, מְצוּוֹת מְעֶשֶׂר מִצַּד הַנְּבְרָא, לֹא מִצַּד הַיְצִיאָה לַפְּעַל, לְכַף מְצוּהָ זֹאת כְּאֲשֶׁר נִגְמַר הַפְּרִי לְגַמְרֵי, וְעוֹמֵד בְּעֵצְמוֹ אַחַר הַמְרוּחַ, אֲזַי נִתְחַיֵּב בְּמְצוּהָ זֹאת. אָמְנָם מְצוּוֹת הַחֻלָּה מִצַּד חֲבוּר הַחֻלְקִים בְּיַחַד, שֶׁזֶּהוּ דְּבַר בְּפִנֵי עֵצְמוֹ. וְלִכְף מְצוּוֹת הַחֻלָּה כְּאֲשֶׁר נִתְגַּלְגַּל הָעֵסָה. וּבְכָל אֶחָד יֵשׁ רֵאשִׁית, וְדָבָר זֶה אָמַת. וְאֵי יִתֵּן רֵאשִׁית אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כִּבְרָ אֲמַרְנוּ לָךְ לְמַעַלְהָ שֶׁהִבְרִיאָה הוּא מִצַּד הָרֵאשִׁית בְּלִבְדָּ, שֶׁעַל יְדֵי הָרֵאשִׁית יִמְצָא הַכֹּל. וּלְפִיכָף בְּכָל הַהוּיָה בְּעֵצְמוֹ יֵשׁ רֵאשִׁית. וּפְרוּשׁ זֶה בְּרוּר מְאֹד, רַק שְׂאֵי אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ אוֹתוֹ עַל עֵמְקוֹ, וּבְפֶרֶט בְּעֵינֵינוּ מְצוּוֹת הַחֻלָּה, שֶׁהִיא עַל יְדֵי קְבוּצָה וְגִלְגוּל הָעֵסָה, שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה מִתְחַיֵּב לְתַת הָרֵאשִׁית אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מִן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הוּא אֶחָד, יִמְצָא הַכֹּל. הֲרִי לָךְ דְּבָרֵי אָמַת וַיִּשֶׁר, כִּי הֲרַבּוּי בָּא בְּשִׁבִיל הָרֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁהַתְּבָאָר לָךְ לְמַעַלְהָ.

בסוד שלושת המצוות: חלה, מעשר וביכורים יש דבר נפלא. מצוות הביכורים, מתקיימת בפרי הראשון, שהוא התחלת יציאתו של הנברא אל הפועל על ידי הבורא העושה אותו. לכן נאמר בפרשת ביכורים: ראשית פרי האדמה אשר ה' אלוךך נתן לך. ועוד נאמר: ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה'. מצוות מעשר מצד הנברא, לא מצד תחילת יצירתו, לכן המצווה היא כאשר נגמרה המלאכה בפרי. מצוות החלה היא בחיבור כל החלקים יחד, וזהו דבר העומד בפני עצמו, לכן מצוות החלה רק כאשר נעשתה העיסה. בכל אחד מהמצבים יש ראשית, וכל אחד מהם מיוחס אל הקב"ה. כבר בארנו למעלה שכל הבריאה בגלל הראשית, לכן בכל דבר שמתהווה בעולם יש ראשית. פירוש זה ברור, אלא שאי אפשר לפרש אותו יותר לעומק, במיוחד במצוות החלה, שהיא בחיבור החלקים כולם, שבבילם ראוי לייחס את כל הראשית אל השם יתברך, כי ממנו שהוא אחד נמצאו כל הנבראים בעולם. הרי לפניך דברי אמת כי הריבוי בעולם בגלל הראשית, כמו שהתבאר.

